

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS SIENOS IR JOS APSAUGOS ĮSTATYMO
NR. VIII-1666 I IR III SKYRIŲ, 4, 10, 16, 18, 23, 26 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR
ĮSTATYMO PAPILDYMO 23¹ STRAIPSNIU IR NAUJU IX SKYRIUMI ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS IR SAVIVALDYBIŲ TURTO VALDYMO,
NAUDOJIMO IR DISPONAVIMO JUO ĮSTATYMO NR. VIII-729 10 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo Nr. VIII-1666 I ir III skyrių, 4, 10, 16, 18, 23, 26 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 23¹ straipsniu ir nauju IX skyriumi įstatymo projektas (toliau – VSIJA įstatymo projektas) ir Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo Nr. VIII-729 10 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Turto valdymo įstatymas, abu kartu – Įstatymų projektai) parengti atsižvelgus į Valstybės sienos apsaugos tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Tarnyba) iškylančias problemas, susijusias su kai kurių Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo (toliau – VSIJA įstatymas) nuostatų praktiniu taikymu, siekiant užtikrinti visapusišką ir efektyvią valstybės sienos apsaugą ir kontrolę, užkirsti kelią piktnaudžiavimui sienų valdymo ir prieglobsčio sistema, siekį efektyviai valdyti migracijos srautus.

VSIJA įstatymo projekto tikslai:

- 1) stiprinti valstybės sienos apsaugą;
- 2) įteisinti Tarnybos rėmėjų pasitelkimą;
- 3) nustatyti Tarnybos bendradarbiavimo su kitomis institucijomis, įstaigomis ir asmenimis teisinius pagrindus;
- 4) tobulinti teisinį reguliavimą kitais aspektais.

VSIJA įstatymo projekto ir Turto valdymo įstatymo projekto tikslas – sudaryti sąlygas Tarnybai ir kitoms pasienio kontrolės punktuose patikrinimus atliekančioms įstaigoms patikrinimams reikalingą valstybės infrastruktūrą (turta) gauti naudotis panaudos pagrindais (neatlygintinai).

VSIJA įstatymo projekto uždaviniai:

- 1) nustatyti galimybę paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio neįleisti į Lietuvos teritoriją užsieniečių, ketinančių kirsti ar kirtusių valstybės sieną tam nenustatytoje vietoje arba tam nustatytoje vietoje, tačiau pažeidusių valstybės sienos kirtimo tvarką;
- 2) nustatyti galimybę riboti asmenų patekimą į pasienio ruožą, kai paskelbiama valstybės lygio ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio;
- 3) tobulinti asmenų buvimo (veiklos) valstybės sienos apsaugos zonoje, pasienio juostoje, pasienio vandenyse, kurių vandenimis arba krantais eina išorės siena, tvarką;
- 4) reglamentuoti Tarnybos bendradarbiavimą su kitomis institucijomis, įstaigomis bei visuomene;
- 5) suteikti vidaus reikalų ministrui įgaliojimus nustatyti sulaikytų ir suimtų asmenų konvojavimo tvarką;
- 6) nustatyti Tarnybos rėmėjų veiklos teisinius pagrindus.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorius yra Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija ir Tarnyba.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

1. VSIJA įstatymas nenustato tiesioginio teisinio pagrindo Patikrinimo prie vidaus sienos laikino atnaujinimo tvarkos aprašui.

2. VSIJA įstatymo 10 straipsnyje nustatyta, kad Vyriausybė, užtikrindama Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą, visuomenės rimtį, siekdama apsaugoti gyventojus ir aplinką nuo pavojingų ir ypač pavojingų užkrečiamųjų ligų ar jų sukėlėjų įvežimo ir išplitimo, paskelbus ekstremaliąją situaciją, taip pat gretimos valstybės prašymu gali laikinai apriboti arba nutraukti vykimą per tam tikrus pasienio kontrolės punktus, tačiau nėra nustatyta galimybė neįleisti užsieniečių į Lietuvos teritoriją paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio.

Atkreiptinas dėmesys į šiuos aspektus:

2.1. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2016/399 2016 m. kovo 9 d. dėl taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Sąjungos kodekso (Šengeno sienų kodeksas) 5 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad *išorės sienas galima kirsti tik sienos perėjimo punktuose ir nustatytomis jų darbo valandomis*. Šio kodekso 5 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad *valstybės narės pagal savo nacionalinę teisę įveda sankcijas už neleistiną išorės sienų kirtimą ne nustatytuose sienos perėjimo punktuose ir ne nustatytomis jų darbo valandomis (sankcijos yra veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios)*. Šio reikalavimo laikymasis yra būtinas, ypač masinės imigracijos sukeltos ekstremaliosios situacijos atveju, kad valstybė galėtų efektyviai nukreipti savo išteklius ir teikti reikalingas paslaugas migrantams. Tačiau, jeigu užsieniečiai nesinaudoja teisėtomis atvykimo priemonėmis ir kerta išorės sieną jėga arba pažeisdami sienos kontrolę reglamentuojančius teisės aktus, valstybė turi turėti galimybę imtis veiksmingų priemonių viešajai tvarkai ar nacionaliniam saugumui apsaugoti masinės migracijos atveju ir tokius užsieniečius iš karto grąžinti. Pabrėžtina, kad prie Šengeno erdvės prisijungusi valstybė narė yra atsakinga ne tik už neteisėtą migraciją savo šalyje, bet ir visoje Europos Sąjungoje (toliau – ES).

2.2. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (nauja redakcija) 6 straipsnio 3 dalis nustato, kad *valstybės narės gali reikalauti, kad tarptautinės apsaugos prašymai būtų pateikti asmeniškai ir (arba) nurodytoje vietoje*. Taigi ši nuostata leidžia ES valstybėms narėms nustatyti konkrečias vietas, kuriose galima pateikti prieglobsčio prašymus. Lietuva tokia teise pasinaudojo ekstremaliosios situacijos dėl masinio migrantų antplūdžio metu. Prie išorinės ES sienos su Baltarusijos Respublika yra 6 veikiančios valstybės sienos perėjimo punktai, kuriuose užsieniečiai, norintys kreiptis dėl prieglobsčio Lietuvoje suteikimo, gali teisėtu būdu pateikti prašymą.

2.3. Atsižvelgiant į 2020 m. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) bylos *N.D. ir N.T. v. Ispanija* sprendimą, kolektyvinis migrantų išsiuntimas be jų identifikacijos ir be teisės į formalias prieglobsčio prašymo procedūras gali būti teisėtas, jeigu tenkinamos visos šios sąlygos:

- šalyje (sienos kirtimo punktuose, ambasadoje) egzistuoja reali ir efektyvi (nuolat ir nepertraukiamai veikianti, pasiekiamama keliuose pasienio ruožo vietose) prieglobsčio prašymų pateikimo ir nagrinėjimo sistema;

- migrantas nesinaudoja šalies oficialiose vietose įsteigtomis teisėtomis prieglobsčio prašymo pateikimo galimybėmis ir nepateikia svarių priežasčių, kodėl prieinamomis teisėtomis prieglobsčio prašymo pateikimo priemonėmis nepasinaudojo;

- migrantas kerta sieną neteisėtu būdu ir neleistinoje vietoje;

- migrantas naudojasi padėtimi, kad vyksta masinė nelegali migracija, neteisėtai sieną kerta su grupėmis;

- migrantas sulaikomas pasienio ruože (ne šalies viduje).

EŽTT šioje byloje taip pat nusprendė, kad užsieniečiai *negali remtis savo teisėmis pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, jei nesilaikė teisėtų atvykimo procedūrų*. Jei valstybė suteikė realią ir rimtą galimybę atvykti užsieniečiams, tačiau užsieniečiai masiškai kerta sieną nelegaliai ir naudoja jėgą, taip sukurdami sunkiai kontroliuojamą ir viešajai tvarkai grėsmę keliančią situaciją, *valstybė nėra atsakinga už tarptautinės tokių užsieniečių apsaugos užtikrinimą*.

2.4. Nacionalinė teisė gali numatyti aiškas pasekmes tais atvejais, kai užsienietis tyčia nesilaiko atvykimo reikalavimų neteisėtai kirsdamas išorės sieną arba piktnaudžiauja prieglobsčio sistema, pateikdamas akivaizdžiai nepagrįstą apsaugos prašymą. EŽTT ne kartą pabrėžė, kad valstybės turi teisę kontroliuoti savo sienas ir nuspręsti, kam leidžiama atvykti ir išvažiuoti iš jų teritorijos – valstybė turi suverenią teisę kontroliuoti asmenų, kurie nėra tos valstybės piliečiai, atvykimą, buvimą ir išvykimą, atsižvelgdama į savo tarptautinius įsipareigojimus (EŽTT byla *M.N. ir kt. v. Belgija*). Pagal EŽTT sprendimą (EŽTT byla *N.D. ir N.T. v. Ispanija*), valstybė turi teisę neišduoti individualaus išsiuntimo įsakymo užsieniečiams, kurie masiškai kerta šalies išorės sienas ir vartoja jėgą, taip sukeldami sunkiai kontroliuojamą situaciją bei grėsmę viešajai tvarkai. Kartu svarbu ir tai, kad valstybė per išorės sienos kirtimo punktus turi leisti užsieniečiams legaliai patekti į šalį.

2.5. Atsižvelgiant į 2022 m. EŽTT bylos *A.A. ir kiti prieš Šiaurės Makedoniją* sprendimą, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Žmogaus teisių konvencija) 4 protokolo 4 straipsnį, kuris draudžia kolektyviai išsiųsti užsieniečius, ir 13 straipsnį, kuris suteikia teisę į veiksmingą teisinę gynybos priemones, siejant kartu su 4 protokolo straipsniu, pažeidimas nenustatytas, nes:

- nebuvo duomenų, leidžiančių daryti išvadą, kad potencialiems prieglobsčio prašytojams kaip nors buvo trukdoma atvykti į teisėtus sienos perėjimo punktus ir pateikti prieglobsčio prašymą;

- nebuvo duomenų, kad migrantai bandė prašyti prieglobsčio sienos kirtimo punkte ir buvo grąžinti;

- migrantai net neteigė, kad jie kada nors bandė teisėtomis priemonėmis patekti į šalies teritoriją;

- migrantai nebuvo suinteresuoti prieglobsčiu Šiaurės Makedonijoje, o siekė tik vykti per ją tranzitu;

- migrantai sukėlė sau pavojų, neteisėtai atvykdami į šalies teritoriją, pasinaudoję grupę sudariusių migrantų gausa;

- individualių sprendimų dėl migrantų išsiuntimo nebuvimas buvo jų pačių elgesio padarinys.

Atsižvelgdamas į tokią išvadą, EŽTT taip pat konstatavo, kad jis negali laikyti valstybės atsakovės atsakinga už tai, kad migrantams nebuvo suteiktos veiksmingos jų teisių gynimo priemonės ginčijant jų išsiuntimą.

2.6. 1951 m. liepos 28 d. Ženevos konvencijos dėl pabėgėlių statuso su pakeitimais, padarytais 1967 m. sausio 31 d. Niujorko protokolu, (toliau – Pabėgėlių konvencija), 33 straipsnyje nustatyta, kad valstybė jokių būdu neišsiunčia ir negrąžina pabėgėlio į šalį, kur jo gyvybei ar laisvei grėstų pavojus dėl rasės, religijos, pilietybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar dėl politinių pažiūrų, tačiau ši nuostata negali būti taikoma pabėgėliams, dėl svarbių priežasčių laikomiems pavojingais šalies, kurioje jie yra, saugumui arba nuteistiems įsigaliojusiu nuosprendžiu už ypač sunkų nusikaltimą ir keliantiems pavojų šiai šaliai. Taigi, pagal Pabėgėlių konvenciją,

negražinimo principas gali būti netaikomas, kai migrantai yra laikomi pavojingi šalies, kurioje jie yra, saugumui. Žmogaus teisių konvencijos 4 protokolo 4 straipsnis draudžia kolektyviai išsiųsti užsieniečius, o 4 protokolo 6 straipsnis nustato visišką Žmogaus teisių konvencijos taikymą taip pat ir dėl minėtos nuostatos. Tačiau tuo tarpu Žmogaus teisių konvencijos 15 straipsnis, nustatantis, kad, kilus karui ar kitomis nepaprastosios padėties aplinkybėmis, dėl kurių atsiranda grėsmė tautos išlikimui, kiekviena Aukštoji Susitariančioji Šalis gali imtis priemonių nukrypdamą nuo įsipareigojimų pagal Žmogaus teisių konvenciją, tačiau tik tiek, kiek tai būtina dėl susidariusios kritiškos padėties ir jei tokios priemonės neprieštaruoja kitiems jos įsipareigojimams pagal tarptautinę teisę, leidžia nukrypti nuo Žmogaus teisių konvencijos nuostatų (taip pat ir 4 protokolo 4 straipsnio).

2.7. 2022 m. birželio 30 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismas priėmė sprendimą byloje C-72/22, kurioje konstatavo, kad tam tikros Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPĮ) nuostatos, susijusios su teise pateikti prašymą suteikti prieglobstį, prieštarauja ES teisei. Šis sprendimas yra vertinamas ir atitinkamai bus koreguojamos UTPĮ nuostatos, reglamentuojančios prašymo suteikti prieglobstį pateikimo tvarką.

2.8. Nacionalinio saugumo strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“, 39 punktas nustato ES išorės sienos apsaugos, migracijos procesų valdymo užtikrinimo uždavinius, atsižvelgiant į kintančią situaciją: stiprinti ES išorės sienos apsaugą, siekti atnaujinti bendrą ES strateginį požiūrį į išorės sienų valdymą, nustatyti bendrus šių sienų stebėjimo standartus bei veiksmingai integruoti naujas priemones ES migracijos ir prieglobsčio srityje, kurios užkirstų kelią migracijos procesų instrumentalizavimui ir piktnaudžiavimui prieglobsčio teise, taip pat prioriteto tvarka įgyvendinti visos Lietuvos Respublikos valstybės sienos apsaugos modernizavimą. 2021 m. prasidėjęs masinis neteisėtas sienos kirtimas iš Baltarusijos Respublikos rodo būtinybę nustatyti apsaugos priemones, kurios užkirstų kelią piktnaudžiavimui sienų valdymo ir prieglobsčio sistema ir siekį efektyviai valdyti migracijos srautus ir stabdyti instrumentalizuotą migraciją.

2.9. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Seimas, konstatuodamas, kad trečiosios valstybės prieš Lietuvos Respubliką vykdo hibridinę agresiją, kurios metu, pažeidžiant tarptautinės teisės normas ir nesilaikant prisiimtų tarptautinių įsipareigojimų, organizuojami masiniai ir neteisėti Lietuvos Respublikos valstybės sieną kertančių asmenų iš trečiųjų šalių srautai, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymu ir valstybės nacionalinio saugumo prioritetu, siekdamas užtikrinti Nacionalinio saugumo strategijoje nurodytus gyvybinius Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo interesus, pripažindamas, kad skubus fizinio barjero Lietuvos Respublikos teritorijoje prie Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir kartu ES išorės sienos su Baltarusijos Respublika įrengimas turi strateginę reikšmę, siekiant likviduoti susidariusią ekstremaliąją situaciją dėl trečiųjų valstybių organizuojamo masinio asmenų iš trečiųjų šalių antplūdžio, 2021 m. rugpjūčio 10 d. priėmė Lietuvos Respublikos fizinio barjero Lietuvos Respublikos teritorijoje prie Europos Sąjungos išorės sienos su Baltarusijos Respublika įrengimo įstatymą, kuris įsigaliojo 2021 m. rugpjūčio 12 d.

2.10. Neteisėtų migrantų grupės į Baltarusijos Respubliką atvyksta su turistinėmis vizomis, su savimi turi dokumentus ir gali teisėtai judėti kaimyninėje šalyje, taigi gali pasinaudoti galimybe kreiptis į Lietuvos Respublikos diplomatinę atstovybę dėl prieglobsčio prašymo pateikimo arba vyksti per veikiančius pasienio kontrolės punktus ir juose pateikti prašymą suteikti prieglobstį. Pažymėtina, jog analizuojant neteisėtų migrantų tikslus, darytina išvada, jog jie niekaip nesusiję su prieglobsčio Lietuvos Respublikoje prašymu. Nuo pat pradžių dauguma neteisėtų migrantų buvo apgyvendinti priėmimo įstaigose, kuriose judėjimo laisvė buvo ribota – jie negalėjo palikti įstaigos

ir persikelti į kitą ES šalį. Praėjus vieniems metams, kiekviena byla buvo nagrinėjama individualiai, o judėjimo laisvės apribojimą teismas siūlė spręsti tik esant saugumo aspektų. Poveikis akivaizdus – migrantų registracijos centruose kasdien mažėja, daugelis jų jau paliko Lietuvą. 2022 m. sausio 1 d. registracijos centruose buvo beveik 3200 užsieniečių, o šiandien jų yra mažiau nei 400.

2021 m. buvo sulaikytas 4 551 trečiųjų šalių pilietis, iš jų net 4 339 (arba apie 96 proc.) neteisėtai kirtu valstybės sieną iš Baltarusijos. Per visus 2021 m. buvo fiksuoti 8 106 užsieniečių bandymai neteisėtai kirsti Lietuvos sieną. 2022 m. I pusmetį buvo stebimas sumažėjęs neteisėtos migracijos srautas iš Baltarusijos, o valstybės sienos su Baltarusija infrastruktūros modernizavimas reikšmingai sumažino valstybės sienos pažeidžiamumą, tačiau turime likti budrūs – vasarą neteisėtų migrantų srautas labai padidėjo. Liepos mėnesį buvo fiksuojamas neteisėtos migracijos iš Baltarusijos suintensyvėjimas, rugpjūčio mėnesį neteisėtos migracijos spaudimas iš Baltarusijos padidėjo dar labiau (2 kartus, palyginti su liepos mėnesiu) ir pasiekė 2021 m. rudenį fiksuotą neteisėtos migracijos mastą. Liepos mėnesį neįleista 1 018, rugpjūčio mėnesį – 2 003, rugsėjo mėnesį – 2756 asmenys. Rugpjūčio mėnesį per parą buvo neįleidžiama apie 70 neteisėtų migrantų (palyginti: liepos mėnesį – apie 30, birželio mėnesį – apie 14 asmenų). Paskutinėmis rugpjūčio mėnesio dienomis neįleistų asmenų skaičius viršydavo 100. Spalio mėnesio viduryje neįleistų migrantų skaičius pradėjo mažėti – per visą spalio mėnesį neįleisti 1 554 migrantai. 2022 m. fiksuota daugiau kaip 11 000 bandymų neteisėtai kirsti Lietuvos sieną ir registruoti 220 trečiųjų šalių piliečiai, neteisėtai kirtę Lietuvos saugomą ES išorės sieną.

3. VSIJA įstatyme nėra nustatyta galimybė apriboti asmenų patekimą į *pasienio ruožą*, kai paskelbiama valstybės lygio ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio. VSIJA įstatymo 11 straipsnio 9 dalyje nustatyta, kad asmenys, esantys pasienio ruože, Tarnybos ir muitinės pareigūnų reikalavimu privalo sustabdyti transporto priemones, pateikti asmens, transporto priemonės, gabenamų krovinių, prekių dokumentus, sudaryti galimybes apžiūrėti transporto priemones, gabenamus krovinius, prekes, vykdyti kitus pareigūnų reikalavimus. Taigi, nors asmenų buvimas pasienio ruože pagal galiojančią VSIJA įstatymą nėra draudžiamas, tačiau asmenų buvimas pasienio ruože turi būti kontroliuojamas. Neteisėtos migracijos metu išryškėjo tendencija, jog dalis pareigūnų ir karių, saugančių ES išorės sieną, turėjo būti atitraukiami nuo šios funkcijos vykdymo, kad atliktų pasienio ruože esančių asmenų patikrą, kas užėmė nemažai laiko ir tokiu būdu silpnino ES išorės sienos apsaugą esant ribotiems žmogiškiesiems ištekliams. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad esant ekstremaliajai situacijai dėl masinio užsieniečių antplūdžio stebima ir neteisėta antrinė migracija – trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės kelionės iš vienos ES ar Šengeno asocijuotos šalies į kitą be išankstinio nacionalinių institucijų sutikimo (tiek keliaujant savarankiškai, tiek naudojantis neteisėtų migrantų gabentojų paslaugomis). 2022 m. sulaikyti 945 asmenys: 574 asmenys sulaikyti Lenkijoje ir grąžinti į Lietuvą, 6 – grąžinti iš Latvijos, 365 – sulaikyti Lietuvoje. Labiausiai neteisėta antrinė migracija buvo suintensyvėjusi liepos – rugpjūčio mėnesiais. Pagrindinė priežastis – daugumai apgyvendinimo įstaigose gyvenančių užsieniečių pasibaigė 12 mėn. teisės laisvai judėti ribojimo terminas. Trečiųjų šalių piliečiai, pasinaudodami suteikta teise laisvai judėti Lietuvos Respublikoje, savarankiškai arba naudodamiesi gabentojų paslaugomis vyksta iš Lietuvos link tikslo valstybių. Gabentojų paslaugomis dažniausiai naudojasi Irako ir Afganistano piliečiai, o Afrikos šalių piliečiai dažniausiai vyksta savarankiškai, maršrutiniais autobusais, patikrinimui pateikdami tikrus kitiems asmenims priklausančius dokumentus arba naudodamiesi klastotais dokumentais.

4. Asmenų, turinčių teisę būti valstybės sienos apsaugos zonoje, pasienio juostoje, pasienio vandenyse, kurių vandenimis arba krantais eina išorės siena, sąrašo sudarymo procesas VSIJA įstatyme šiuo metu nėra vienodas. VSIJA įstatymo 14 straipsnis nustato, kad valstybės sienos

apsaugos zonoje, pasienio juostoje, pasienio vandenyse, kurių vandenimis arba krantais eina išorės siena, leidžiama būti ar verstis ūkine, komercine veikla asmenims tik įrašytiems į Tarnybos sudaromą asmenų, turinčių teisę būti valstybės sienos apsaugos zonoje, pasienio juostoje, pasienio vandenyse, kurių vandenimis arba krantais eina išorės siena, sąrašą (toliau – Sąrašas). Pagal VSIJA įstatymo 14 straipsnio 2 dalį, į Sąrašą gali būti įrašyti visi motyvuotą prašymą pateikę asmenys, neturintys *teistumo už tyčines nusikalstamas veikas* arba tais kalendoriniais metais paskirtos administracinės nuobaudos ar administracinio poveikio priemonės už kontrabandą arba akcizais apmokestinamų prekių įsigijimą, laikymą, gabenimą, naudojimą ar realizavimą pažeidžiant nustatytą tvarką. Tačiau Tarnyba sprendimą, ar asmenį (ne)įrašyti į Sąrašą, priima vadovaudamasi VSIJA įstatymo 14 straipsnio 3 dalies 4 punktu, kuriame numatyta, jog asmenys į sąrašą neįtraukiami, jeigu turi *teistumą už neteisėtą valstybės sienos perėjimą, kontrabandą, akcizais apmokestinamų prekių gabenimą pažeidžiant nustatytą tvarką, neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną*. Pažymėtina, kad skiriasi ir administracinių nusižengimų, kuriuos padarę asmenys negali būti įrašyti į sąrašą arba juos atsisakoma įrašyti į sąrašą, pobūdis.

Tiek VSIJA įstatymo 14 straipsnio 2 dalyje, tiek 14 straipsnio 3 dalies 4 punkte numatyta, jog asmenys negali būti įrašyti arba atsisakoma juos įrašyti į Sąrašą, jeigu *tais kalendoriniais metais* jiems paskirtos administracinės nuobaudos ar administracinio poveikio priemonės. Pažymėtina, kad atsakomybė už padarytą administracinį nusižengimą gali būti diferencijuojama, tačiau teisinės pasekmės už analogišką administracinį nusižengimą turi kilti analogiškos. Jei asmuo padarys administracinį nusižengimą sausio 1 d. tais kalendoriniais metais, o kitas asmuo padarys administracinį nusižengimą gruodžio 1 d. tais kalendoriniais metais, abiejų asmenų atžvilgiu teisinės pasekmės nebus lygiavertės. Konstitucinis Teismas, aiškindamas Lietuvos Respublikos Konstitucijoje, *inter alia* jos 29 straipsnyje, įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principą, yra ne kartą konstatavęs, kad konstitucinio asmenų lygybės principo turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant; konstitucinis asmenų lygybės įstatymui principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais (Konstitucinio Teismo 2001 m. balandžio 2 d., 2002 m. balandžio 23 d., 2003 m. kovo 4 d., 2003 m. liepos 4 d., 2003 m. gruodžio 3 d., 2005 m. lapkričio 10 d., 2008 m. gruodžio 24 d., 2010 m. vasario 3 d., 2010 m. kovo 22 d. nutarimai, 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas) ir įpareigoja vienodus faktus vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai (Konstitucinio Teismo 2010 m. balandžio 20 d. sprendimas, 2010 m. birželio 29 d. nutarimas) Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokio masto skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas. Vertinant, ar pagrįstai yra nustatytas skirtingas reguliavimas, būtina atsižvelgti į konkrečias teises aplinkybes.

VSIJA įstatymo 2 straipsnio 15 dalyje pateikta pasienio juostos sąvoka, kuri numato, jog ši prie valstybės sienos esanti pasienio ruožo dalis yra skirta tik valstybės sienos apsaugos objektams bei įrenginiams statyti ir prižiūrėti, o pagal VSIJA įstatymo 14 straipsnio nuostatas, reglamentuojančias Sąrašo sudarymą matyti, kad asmenys, atitinkantys VSIJA įstatymo 14 straipsnio 2 ir 3 dalyje nustatytus reikalavimus, gali būti įtraukti į Sąrašą būti pasienio juostoje bet kokios veiklos vykdymui.

5. VSIJA įstatymo 15 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad: *draudžiama gadinti, naikinti valstybės sienos ženklus, kitus valstybės sienos apsaugos objektus ir įrenginius ar kitaip daryti žalą pasienio juostai. Valstybės sienos apsaugos objektų ir įrenginių apsaugos zonos ir jose taikomi ūkinės ir (arba) kitokios veiklos apribojimai nustatomi šiame įstatyme. Lietuvos Respublikos*

specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas nustato specialiąsias žemės naudojimo sąlygas, nurodo teritorijas, kuriose šios sąlygos turi būti taikomos, reglamentuoja šių teritorijų nustatymą ir nustato šiame procese dalyvaujančių asmenų teises ir pareigas ir pan. Šio įstatymo X skyriaus trečiajame skirsnyje nustatytos valstybės sienos apsaugos objektų (įskaitant ir pasienio juostą) ir įrenginių apsaugos zonos, jų dydžiai bei jose taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos.

6. VSIJA įstatymo 17 straipsnyje įtvirtinta, kad pasienio kontrolės punktuose (toliau – PKP) pagal kompetenciją patikrinimus atlieka Tarnyba, muitinė, Lietuvos kariuomenės Karo policija, Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, Valstybinė augalininkystės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos. VSIJA įstatymo 16 straipsnio 5 dalyje nurodoma, jog patikrinimai PKP pradedami įrengus Tarnybos, muitinės, kitų patikrinimų įstaigų veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytus reikalavimus atitinkančią infrastruktūrą ir patvirtinus PKP darbo nuostatus, teritorijos schemą ir teritorijos ribas. Juridiniai asmenys, juridinių asmenų filialai, atstovybės ar juridinio asmens statuso neturintys asmenys, kurių teritorijoje steigiamas pasienio kontrolės punktas, privalo patikrinimų įstaigoms suteikti patikrinimams atlikti reikalingą infrastruktūrą. To paties straipsnio 4 dalyje nurodyta, jog už naudojimąsi juridiniams asmenims, juridinių asmenų filialams, atstovybėms ar juridinio asmens statuso neturintiems asmenims, išskyrus valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, priklausančia infrastruktūra atlyginama Vyriausybės nustatytais sąlygomis ir tvarka.

Pažymėtina, kad pagal šiuo metu galiojančią teisinį reguliavimą, neatlygintinai valstybei ir savivaldybei priklausančią ir patikrinimus atliekančioms įstaigoms reikalingą infrastruktūrą (turtą) gali suteikti tik valstybių ir savivaldybių institucijos bei įstaigos.

Valstybės ar savivaldybių valdomų įmonių bei bendrovių veiklą reglamentuojantys teisės aktai, pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos geležinkelių transporto kodeksas nustato pareigą viešosios geležinkelių infrastruktūros valdytojui akcinei bendrovei „LTG Infra“ jo valdomą turtą išnuomoti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka ir sąlygomis, jeigu įstatymuose nėra įpareigojimo reikalingą turtą institucijai ar įstaigai perduoti pagal panaudą (Geležinkelių transporto kodekso 23 straipsnio 6 dalis). Valstybės turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos apraše, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 665 „Dėl Valstybės turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašo patvirtinimo“, nurodyta, kad valstybės įmonių savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija taip pat privalo užtikrinti, kad valstybės įmonė nesudarytų neatlygintino naudojimosi valstybės nekilnojamuoju turtu sandorių, jeigu Lietuvos Respublikos Vyriausybė nenusprendžia kitaip (Valstybės turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašo 75.2 papunktis).

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VSIJA įstatymo 17 straipsnyje išvardytoms patikrinimus atliekančioms įstaigoms jų funkcijoms vykdyti reikalingą infrastruktūrą iš esmės valdo ne valstybės institucijos ar įstaigos, o būtent valstybės valdomos įmonės (pvz., valstybės įmonė „Lietuvos oro uostai“) arba bendrovės ar jų valdomos dukterinės bendrovės (pvz., AB „LTG Infra“).

Pagal susiklosčiusią praktiką valstybės įmonių valdoma valstybei nuosavybės teise priklausanti infrastruktūra, reikalinga patikrinimus atliekančiai įstaigai, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu suteikiama naudotis neatlygintinai. Kaip pavyzdys paminėtinas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. sausio 28 d. nutarimas Nr. 48 „Dėl valstybės nekilnojamojo turto perdavimo pagal panaudos sutartį Valstybės sienos apsaugos tarnybai prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos“, kuriuo Tarnybos funkcijoms vykdyti reikalingas valstybei priklausantis ir valstybės įmonės „Lietuvos oro uostai“ valdomas nekilnojamas turtas Palangos ir Kauno oro uostuose Tarnybai buvo suteiktas neatlygintinai, tačiau valstybės valdomų bendrovių ar jų

dukterinių bendrovių valdomas ir valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas patikrinimus atliekančioms įstaigoms yra išnuomojamas. Kaip pavyzdys pateiktinos visų geležinkelių PKP patalpos, kurias patalpų nuomos sutarčių pagrindu Tarnyba nuomojasi iš akcinės bendrovės „LTG Infra“. Minėtų patalpų nuomos išlaidos 2021 m. siekė 18 tūkst. Eur. 2022 m. padidėjus nuomos bei elektros energijos į kainiams numatoma, kad šios išlaidos sieks iki 54 tūkst. Eur.

Šiuo metu susiklosčiusi tokia situacija, kad valstybei priklausantis turtas, reikalingas įstaigoms, vykdančioms valstybės pavestas patikrinimo funkcijas, suteikiamas visiškai skirtingais būdais, kurie prisideda prie padidėjusios administracinės (Vyriausybės nutarimo rengimo procedūros) ir finansinės (didėjant valstybės turto nuomos kainai neišvengiamai kreipiamasi dėl papildomo finansavimo skyrimo) naštos.

Paminėtina ir tai, kad Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos pareigūnams, kurie kartu su kitomis patikrinimus vykdančiomis įstaigomis atlieka funkcijas tuose pačiuose geležinkelių PKP, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos muitinės įstatymo 26 straipsnio 4 dalį, nuomos mokesčių mokėti nereikia, nes minėtame įstatyme numatyta išimtis, kad, muitinei pareikalavus, transporto infrastruktūros valdytojai privalo neatlygintinai sudaryti sąlygas atlikti muitinės formalumus, patikrinti gabenamas ir saugomas prekes, dokumentus bei kitą informaciją ir skirti tam reikalingas patalpas, techniką ir personalą.

Turto valdymo įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad juridiniai asmenys, valdantys valstybei nuosavybės teise priklausantį turtą patikėjimo sutarties pagrindu, perduoto valstybės turto negali perduoti kitiems subjektams, be kita ko panaudos pagrindais.

7. VSIJA įstatymo 16 straipsnio 6 dalyje nustatyta, PKP teritorijos schemą ir pasienio kontrolės punktų darbo nuostatus tvirtina Tarnybos vadas ir Muitinės departamento generalinis direktorius.

8. VSIJA įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad siekiant sustiprinti valstybės sienos apsaugą, į pagalbą Tarnybai vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka pasitelkiami vidaus reikalų statutinį įstaigų pareigūnai, o Lietuvos Respublikos krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo nustatyta tvarka – ir Lietuvos kariuomenė. Pažymėtina, kad VSIJA įstatymo 18 straipsnio 2 dalyje vartojama sąvoka „vidaus reikalų statutinė įstaiga“ nėra apibrėžta Lietuvos Respublikos vidaus tarnybos statute. Pagal Vidaus tarnybos statuto 4 straipsnį yra vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinės įstaigos.

9. VSIJA įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatyta, kad Tarnyba atlieka asmenų, transporto priemonių, kertančių valstybės sieną, patikrinimus. Patikrinimus, kaip laikomasi Vyriausybės patvirtintų Keleivių įvežamų prekių neapmokestinimo importo pridėtinės vertės mokesčių ir akcizais taisyklių, atlieka pasienio kontrolės punktuose, kuriuose nėra muitinės įstaigų.

VSIJA įstatymo 23 straipsnio 3 dalies 4 punkte numatyta, kad atlikdama asmenų, transporto priemonių, kertančių valstybės sieną, patikrinimus, Tarnyba užkardo neteisėtą daiktų, krovinių gabenimą per pasienio kontrolės punktus, kuriuose nėra muitinės įstaigų, ir visą informaciją perduoda muitinei. VSIJA įstatymo 23 straipsnio 5 dalis numato, kad praleisdama asmenis per PKP, kuriuose nėra muitinės įstaigų, Tarnyba tikrina, ar vykstantys per šiuos PKP asmenys, gabendami daiktus, krovinius, kurie apmokestinami importo (eksporto) muitais ar kuriems taikomi įvežimo ir išvežimo draudimai bei apribojimai, laikosi šių daiktų, krovinių įvežimo ir išvežimo reikalavimų.

10. VSIJA įstatyme nėra nuostatų, reglamentuojančių Tarnybos bendradarbiavimą su kitomis institucijomis, įstaigomis ir visuomene.

11. VSIJA įstatymo 26 straipsnio 1 dalies 12 punktu Tarnybai suteikta teisė konvojuoti sulaikytus ir suimtus asmenis, tačiau VSIJA įstatyme nedetalizuota konvojavimo tvarka. Šiuo metu Tarnyba vadovaujasi Konvojavimo taisyklėmis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos teisingumo

ministro ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2005 m. liepos 29 d. įsakymu Nr. 1R-240/1V-246 „Dėl Konvojavimo taisyklių patvirtinimo“. Konvojavimo taisyklės buvo patvirtintos vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugsėjo 2 d. nutarimo Nr. 1109 „Dėl Nuteistųjų arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmėmis pristatymo į bausmės atlikimo vietą tvarkos patvirtinimo“ 2 punktu. Šis nutarimas įgyvendino Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 51 ir 66 straipsnius, kurie, 2020 m. birželio 20 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso pakeitimo įstatymui Nr. XIII-3023, buvo pakeisti ir atsisakyta nuostatų, pagal kurias Vyriausybei buvo suteikti įgaliojimai tvirtinti minėtą nutarimą. Atitinkamai neteko teisinio pagrindo ir Konvojavimo taisyklės. Konvojavimo taisyklėmis, be Tarnybos, vadovavosi ir policija, ir Viešojo saugumo tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – VST), kurių veiklą reglamentuojančių įstatymų atitinkami pakeitimai atlikti kitais įstatymų pakeitimų projektais.

12. Nuo 2020 m. vasario mėn., Lietuvos Respublikos Vyriausybei 2020 m. vasario 26 d. nutarimu Nr. 152 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo“ paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją visoje šalyje dėl koronaviruso (COVID-19) plitimo grėsmės, tarnyba darbą organizavo ypatingomis sąlygomis ir ieškojo būdų, kaip efektyviai įgyvendinti VSIJA įstatymo 23 straipsnyje nustatytas funkcijas. Vyriausybei nustačius priemones, kuriomis buvo siekiama apsaugoti gyventojus ir aplinką nuo COVID-19 ligos įvežimo ir išplitimo, Tarnyba turėjo vykdyti naujas tiek vidines, tiek išorines darbo organizavimo priemones, kurios pareikalavo nemažai papildomų žmogiškųjų ir materialinių išteklių. Tarnyba, užtikrindama ES bendros imigracijos bei prieglobsčio politikos pagrindines nuostatas (įskaitant prieglobsčio prašymų priėmimą bei pirminių prieglobsčio procedūros veiksmų atlikimą) ir sprendama užsieniečių, pateikusių prašymus suteikti prieglobstį Lietuvos Respublikoje PKP, ir užsieniečių, atvykstančių į Lietuvos Respubliką dėl ypatingų humanitarinių priežasčių, laikino apgyvendinimo klausimus, dėl COVID-19 plitimo grėsmės turėjo laiku, profesionaliai ir operatyviai organizuoti užsieniečių izoliavimą (saviizoliaciją), užtikrinti, kad nebūtų žmogaus teisių pažeidimų, pasirūpinti tiek užsieniečių, tiek Tarnybos pareigūnų saugumu.

Nepasibaigus šiai ekstremaliajai situacijai dėl COVID-19, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2021 m. liepos 2 d. nutarimu Nr. 517 „Dėl valstybės lygio ekstremaliosios situacijos paskelbimo ir valstybės lygio ekstremaliosios situacijos operacijų vadovo paskyrimo“ paskelbė valstybės lygio ekstremaliąją situaciją visoje šalyje dėl masinio užsieniečių antplūdžio.

Pažymėtina, kad, Lietuvai tapus visateise Šengeno valstybe, nuolat sulaikoma neteisėtai valstybės teritorijoje esančių ar per ją bandančių vykti užsieniečių. Daugumai užsieniečių, neteisėtai kertančių Lietuvos valstybės sieną, Lietuva yra tranzito valstybė pakeliui į Vakarų Europą.

Užsieniečių, neteisėtai kertančių Lietuvos valstybės sieną iš Baltarusijos Respublikos, antplūdis į Lietuvą 2021 m. birželio–liepos mėn. tapo vienu rimčiausių iššūkių Tarnybai.

Esant tokioms sąlygoms, valstybės sienos apsaugai užtikrinti Tarnyba pasitelkusi maksimalų Tarnybos pareigūnų skaičių, taip pat įtrauktos ir kitos šalies teisėsaugos institucijų pajėgos: policijos, VST, Lietuvos kariuomenės, Lietuvos šaulių sąjungos, taip pat Tarnybai padeda Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros ir Estijos sienos apsaugos pareigūnai.

Nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencija visose Europos valstybėse, taip pat ir Lietuvoje, pripažįstama svarbia valstybės politikos ir visuomenės gerovės užtikrinimo kryptimi. Kuriant saugią valstybę, itin svarbus ir visuomenės savanoriškas bei aktyvus vaidmuo. Norint turėti saugią gyvenamąją aplinką, privalu didinti gyventojų suvokimą apie ES išorės sienų apsaugą, neišvengiamus migracijos procesus, mažinti žmonių abejingumą, padėti kiekvienam asmeniui suvokti esamą situaciją, skatinti aktyvesnį piliečių bendradarbiavimą su Tarnyba.

Siekiant sustiprinti turimas Tarnybos pajėgas, Tarnybai būtina organizuoti bendradarbiavimą su visuomenės atstovais (gyventojais). Tai galėtų padėti operatyviau reaguoti į neteisėtus valstybės sienos kirtimo atvejus ir užtikrinti veiksmingą šių pažeidimų užkardymą. Taip pat, įvertinant išorės ir vidaus rizikos veiksnių ir grėsmių pokyčius valstybės sienos ruože su Baltarusijos Respublika, visuomenės atstovus būtų galima pasitelkti nuolatiniam patruliavimui užtikrinti, tačiau pažymėtina, kad, dalyvaudami bendradarbiavimo ir prevencinėse priemonėse asmenys turi jausti ir valstybės (įstatymo pagrindu) paramą saugant jų teises, sveikatą, turtą, garbę ir orumą. Šiuo metu VSIJA įstatyme nėra įteisintos Tarnybos rėmėjų pasitelkimo galimybės, jų veiklos organizavimo teisiniai pagrindai.

13. VSIJA įstatymo 2 straipsnio 8 dalyje paminėtas neegzistuojantis Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymas, t. y. taisytina redakcinė klaida.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. *Dėl VSIJA įstatymo 4 straipsnio 6 dalies 2 punkto pakeitimo (nustatomas tiesioginis teisinis pagrindas Patikrinimo prie vidaus sienos laikino atnaujinimo tvarkos aprašui).*

Įvertinant tai, kad Vyriausybės 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimo Nr. 1376 „Dėl Patikrinimo prie vidaus sienos laikino atnaujinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ teisinis pagrindas yra 2007 m. sausio 12 d. įstatymo Nr. X-1016 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo 2, 5, 8, 9, 11, 20, 26 straipsnių pakeitimo ir papildymo, 6 straipsnio pripažinimo netekusiu galios bei Įstatymo papildymo priedu“ 10 straipsnis, ir siekiant teisinio reguliavimo aiškumo, teisinį pagrindą siūloma nustatyti VSIJA įstatymo 4 straipsnio 6 dalies 2 punkte.

2. *Dėl VSIJA įstatymo 4 straipsnio papildymo 13 dalimi (nustatoma galimybė ekstremaliosios situacijos metu neįleisti į Lietuvos teritoriją užsieniečių, ketinančių kirsti ar kirtusių valstybės sieną tam nenustatytoje vietoje arba tam nustatytoje vietoje, tačiau pažeidusių valstybės sienos kirtimo tvarką).*

Atsižvelgiant į tai, kad Baltarusijos inicijuota hibridinė ataka ir prieš Lietuvą, ir prieš ES, tapo nauju migracijos konteksto precedentu, ir į saugumo situaciją regione ir pasaulyje, nėra prielaidų šioms tendencijoms keistis, būtina atitinkamai koreguoti VSIJA įstatymą, kad jis atlieptų šiandienines aktualijas, užtikrinant šalies nacionalinį saugumą, sustiprinant valstybės sienos apsaugą, ir valstybės sienos kirtimo tvarką ekstremaliosios situacijos metu. Svarbu atskirti natūralios migracijos ir migracijos instrumentalizavimo procesus. Šie procesai turi būti vertinami skirtingai ir atitinkamai taikomas skirtingas reguliavimas ir procedūros, šiems procesams valdyti. Įstatymo projekte siūlomas reguliavimas orientuojamas tik į instrumentalizuotą migraciją, nustatyti saugikliai, kad priemonės būtų taikomos tik jos atžvilgiu (būtiniosios taikymo sąlygos – paskelbta valstybės lygio ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio, Vyriausybės sprendimas, atsižvelgus į jos sudarytą Nacionalinio saugumo komisijos pasiūlymą).

Vadovaujantis pagarbos žmogaus teisėms ir laisvėms principu, reiškiančiu, kad teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, ES teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų žmogaus teisių ir laisvių, teisėtų interesų, šios nuostatos turi būti būtinos demokratinėje visuomenėje ir proporcingos, siūloma VSIJA įstatymu, o ne poįstatyminiuose teisės aktuose, nustatyti galimybę neįleisti asmenų į Lietuvos teritoriją VSIJA įstatymo nustatytais sąlygomis, t. y. papildyti VSIJA įstatymo 4 straipsnį 13 dalimi, kurios nuostatas apibendrinant, išskirtini šie teisinio reguliavimo aspektai:

- neįleidimas į Lietuvos Respubliką būtų taikomas tik *ypatingais ir išskirtiniais atvejais* – paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio;
- toks valstybės sienos apsaugos sustiprinimas būtų taikomas tik *laikiniai* – kol tęsiasi valstybės lygio ekstremalioji situacija (laikinumo aspektas);
- neįleidimo į Lietuvos Respubliką institutas nebūtų taikomas automatiškai, t. y. būtų reikalingas Vyriausybės sprendimas jos sudarytos Nacionalinio saugumo komisijos pasiūlymu, įvertinus realią grėsmę nacionaliniam saugumui ir siekiant sustiprinti valstybės sienos apsaugą (*pagrindimo* aspektas);
- nepaneigiamas tarptautinės apsaugos turinys, t. y. neįleidimas į Lietuvos Respubliką nepaneigtų (neribotų) užsieniečių teisės *teisėtai būdais* ir UTPI nustatytose vietose pateikti prašymą suteikti prieglobstį;
- neįleidimo į Lietuvos Respubliką politika nebūtų taikoma siekiant užtikrinti užsieniečių, besitraukiančių nuo karinės agresijos, persekiojimo ir (ar) pateikimą humanitariniais tikslais į Lietuvos Respublikos teritoriją;
- į Lietuvos Respublikos teritoriją neįleistiems užsieniečiams būtų privalomai atliekamas pagalbos poreikio įvertinimas ir, esant pagalbos poreikiui, šiems užsieniečiams būtų teikiama reikalinga neatidėliotina medicinos ar humanitarinė pagalba (*pažeidžiamų asmenų apsaugos aspektas*);
- siūlomos nuostatos tiesiogiai grindžiamos Žmogaus teisių konvencijos 15 straipsnio reguliavimu: galimas nukrypimas nuo įsipareigojimų nepaprastosios padėties atveju;
- siūlomos nuostatos atliepia Žmogaus teisių konvencijos 4 protokolo 4 straipsnį: kolektyvinis išsiuntimas nenumatomas, nuostatose nurodyta, kad bus atliekamas individualus situacijos vertinimas (priimami individualūs sprendimai);
- įvestos sankcijos už neleistiną išorės sienų kirtimą ne nustatytuose sienos perėjimo punktuose ir ne nustatytais jų darbo valandomis atitinka tarptautiniuose teisės aktuose nustatytas išlygas (Šengeno sienų kodekso 5 straipsnis);
- užsieniečiai gali būti išsiunčiami ar grąžinami, kai tai būtina valstybės saugumui ar viešajai tvarkai užtikrinti (Pabėgėlių konvencijos 32 ir 33 straipsniai);
- siūlomas teisinis reguliavimas paremtas šio aiškinamojo rašto 3 punkte nurodytais EŽTT sprendimais (byla *N.D. ir N.T. v. Ispanija*, byla *A.A. ir kiti prieš Šiaurės Makedoniją*);
- siūlomas teisinis reguliavimas atitinka konstitucinę doktriną, pagal kurią ribojant žmogaus teises ir laisves visais atvejais turi būti laikomasi šių sąlygų: jos gali būti ribojamos tik remiantis *įstatymu*; apribojimai turi *būti būtini* demokratinėje visuomenėje siekiant apsaugoti kitų asmenų teises bei laisves, Konstitucijoje įtvirtintas vertybes, visuomenei būtinus konstituciškai svarbius tikslus; turi būti paisoma *proporcingumo principo*, pagal kurį įstatymuose numatytos priemonės turi atitikti siekiamus visuomenei būtinus ir konstituciškai pagrįstus tikslus (Konstitucinio Teismo 2011 m. sausio 31 d., 2013 m. vasario 15 d., 2013 m. liepos 5 d. nutarimai). VSIJA įstatymo 4 straipsnio 13 dalies nuostatų atitiktį nurodytai konstitucinei doktrinai pagrindžia šie aspektai:
 - a) VSIJA įstatymo 4 straipsnio 13 dalyje nustatomas ribojimas įtvirtinamas *įstatymu*, ne įstatymo įgyvendinamuoju teisės aktu;
 - b) esant masiniam užsieniečių antplūdžiui, kurio metu naudojami neteisėti valstybės sienos kirtimo būdai (taip pat ir fizinė jėga), toks ribojimas yra *būtinasis* demokratinėje visuomenėje siekiant užtikrinti Lietuvos Respublikos nacionalinį saugumą ir viešąją tvarką, arba įvedus nepaprastąją padėtį, – pašalinti grėsmę Lietuvos Respublikos konstitucinei santvarkai ar visuomenės rimčiai;

c) ribojimas yra **proportingas** – jis bus taikomas siekiant suvaldyti instrumentalizuotą migraciją, kuriai suvaldyti netinka natūralios migracijos valdymo priemonės. Kaip jau minėta, svarbu atskirti natūralią migraciją nuo migracijos instrumentalizavimo ir taikyti skirtingą šių situacijų vertinimą bei teisinį reguliavimą. Siūlomas pakeitimas atskiria šias dvis migracijos rūšis ir yra taikytinas kaip atsakas instrumentalizuotai migracijai.

Atkreiptinas dėmesys, kad Estijoje liepos mėnesį buvo priimti Valstybės sienos ir kitų susijusių įstatymų pakeitimai, pagal kuriuos numatyta galimybė neįleisti užsieniečių į šalies teritoriją esant ekstremaliai situacijai¹. Suomijoje taip pat vyksta analogiškos teisėkūrinės diskusijos, siekiant nacionalinėje teisėje įtvirtinti įrankius, skirtus instrumentalizuotai migracijai suvaldyti.

3. Dėl VSIJA įstatymo 10 straipsnio pakeitimo (nustatyti galimybę laikinai nutraukti ar apriboti vykimą per valstybės sieną arba tam tikrus pasienio kontrolės punktus):

Kadangi VSIJA įstatymo 4 straipsnis reglamentuoja „valstybės sienos“ kirtimo tvarką, o 10 straipsnio pavadinime taip pat nurodytas vykimo per „valstybės sieną“ ribojimas ar nutraukimas, taip pat atsižvelgus į tai, kad pagal VSIJA 4 straipsnio 2 dalį, išorės sieną pasienio vandenyse galima kirsti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse ar susitarimuose nustatytose vietose, siekiant suderinti nuostatas tarpusavyje, siūloma VSIJA įstatymo 10 straipsnyje nustatyti, kad Vyriausybė gali priimti sprendimą laikinai sustabdyti vykimą per valstybės sieną arba PKP (analogiška nuostata nustatyta ir Lietuvos Respublikos nepaprastosios padėties įstatymo 23 straipsnio 2 dalyje).

4. Dėl VSIJA įstatymo 11 straipsnio papildymo 10 dalimi (nustatoma galimybė riboti asmenų patekimą į pasienio ruožą, kai paskelbiama valstybės lygio ekstremalioji situacija dėl masinio užsieniečių antplūdžio).

Siūloma papildyti VSIJA įstatymo 11 straipsnį, nustatant, kad, paskelbus valstybės lygio ekstremaliąją situaciją dėl masinio užsieniečių antplūdžio, asmenys į pasienio ruožą galėtų patekti tik turėdami VSAT išduotą leidimą. Leidimas išduodamas VSAT vado nustatytais atvejais. Reikalavimas turėti VSAT išduotą leidimą nebūtų taikomas asmenims gyvenantiems pasienio ruože ir (ar) esantiems nekilnojamojo turto, kuris yra pasienio ruože, savininkais ar naudotojais; dirbantiems ar besimokantiems pasienio ruože; vykdančioms ūkinę, komercinę ar viešojo intereso objektų (pvz., kelių, ryšio linijų) priežiūros veiklą pasienio ruože; vykstantiems magistraliniais, krašto ar rajoniniais keliais arba geležinkeliais, esančiais pasienio ruože ar kertančiais pasienio ruožą; kertantiems valstybės sieną per PKP ar vykstantiems į darbo vietą, esančią PKP; vykdančioms valstybės sienos apsaugos objektų ir įrenginių statybą, įrengimą ir (ar) priežiūrą; vykdančioms valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų funkcijas.

5. Dėl VSIJA įstatymo 14 straipsnio pakeitimo (tobulinama asmenų buvimo (veiklos) valstybės sienos apsaugos zonoje, pasienio juostoje, pasienio vandenyse, kurių vandenimis arba krantais eina išorės siena, tvarka).

5.1. Siūloma VSIJA įstatymo 14 straipsnio 2 dalį suderinti su 14 straipsnio 3 dalies 4 punktu, nes nustatytos skirtingos sąlygos tam pačiam procesui: 14 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad į Sąrašą asmenys gali būti įtraukti visi, neturintys teistumo už tyčines nusikalstamas veikas, o 14 straipsnio 3 dalies 4 punkte nustatoma, kad į Sąrašą asmenys gali būti įtraukiami, jeigu neturi teistumo už neteisėtą valstybės sienos perėjimą, kontrabandą, akcizais apmokestinamų prekių gabenimą pažeidžiant nustatytą tvarką, neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną. Siūloma VSIJA įstatymo 14 straipsnio 2 dalyje nustatyti, kad į Sąrašą būtų galima įrašyti asmenis, kurie *neturi*

¹ [Eelnõu - Riigikogu](#)

teistumo už tyčines nusikalstamas veikas arba praėjus vieniems metams nuo jiems paskirtos administracinės nuobaudos ar administracinio poveikio priemonės už teisės aktų, reglamentuojančių valstybės sienos kirtimą ir patikrinimą arba pasienio teisinių režimų, pažeidimą, kontrabandą arba akcizais apmokestinamų prekių įsigijimą, laikymą, gabenimą, naudojimą ar realizavimą pažeidžiant nustatytą tvarką, neteisėtą valstybės sienos perėjimą dėl neatsargumo įvykdymo dienos. Kartu siūloma suvienodinti ir rūšis (sąrašą) administracinių nusižengimų, kuriuos įvykdę asmenys negali būti įrašyti į Sąrašą arba juos atsisakoma įrašyti į Sąrašą.

5.2. Siekiant išvengti skirtingo aiškinimo dėl kalendorinių metų skaičiavimo (keliamas klausimas, kaip skaičiuojami šiame punkte nurodyti kalendoriniai metai: nuo pažeidimo padarymo dienos, nuo kalendorinių metų sausio 1 d. ir pan.) ir užtikrinti konstitucinio asmenų lygybės principo laikymąsi, siūloma numatyti, jog asmenys negali būti įrašyti į Sąrašą arba atsisakoma juos įrašyti į Sąrašą, jeigu nepaėję vieni metai nuo fiziniam asmeniui, juridinio asmens, juridinio asmens filialo, atstovybės ir juridinio asmens statuso neturinčio asmens vadovui ar kitam atsakingam asmeniui paskirtos administracinės nuobaudos ar administracinio poveikio priemonės už teisės aktų, reglamentuojančių valstybės sienos kirtimą ir patikrinimą arba pasienio teisinių režimų, pažeidimą, kontrabandą, akcizais apmokestinamų prekių įsigijimą, laikymą, gabenimą, naudojimą ar realizavimą pažeidžiant nustatytą tvarką, neteisėtą valstybės sienos perėjimą dėl neatsargumo įvykdymo dienos arba fizinis ar juridinis asmuo, juridinio asmens filialas, atstovybė bei juridinio asmens statuso neturintis asmuo turi teistumą už tyčines nusikalstamas veikas.

5.3. Siūloma VSIJA įstatymo 14 straipsnio 3 dalį papildyti 6 punktu ir numatyti, jog į sąrašą būti pasienio juostoje gali būti įtraukti tik tie asmenys, kurių veikla pasienio juostos dalyje, kuri yra sausumoje, susijusi su valstybės sienos apsaugos objektų bei įrenginių statyba, įrengimu ir (ar) priežiūra. Be to, siūloma apriboti asmenų buvimą tik pasienio juostos dalyje, esančioje *sausumoje*, nes riboti asmenų buvimo vidaus vandenyse nėra būtinybės dėl juose vykdomos rekreacinės bei vidaus vandenų priežiūros veiklos.

6. Dėl VSIJA įstatymo 15 straipsnio pakeitimo (*techninis pakeitimas – patikslinimas*).

Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatymas nustato specialiąsias žemės naudojimo sąlygas, nurodo teritorijas, kuriose šios sąlygos turi būti taikomos, reglamentuoja šių teritorijų nustatymą ir nustato šiame procese dalyvaujančių asmenų teises ir pareigas ir pan. Šio įstatymo X skyriaus trečiajame skirsnyje nustatytos valstybės sienos apsaugos objektų (įskaitant ir pasienio juostą) ir įrenginių apsaugos zonos, jų dydžiai bei jose taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos. Šio įstatymo 1 straipsnyje įtvirtinta, kad šis įstatymas „nustato specialiąsias žemės naudojimo sąlygas, nurodo teritorijas, kuriose šios sąlygos turi būti taikomos“, 4 straipsnio 1 dalyje – „Specialiąsias žemės naudojimo sąlygas nustato šis įstatymas. Kituose įstatymuose nustatyti kiti ūkinės ir (ar) kitokios veiklos apribojimai netaikytini specialiosiomis žemės naudojimo sąlygomis.“ Atsižvelgdami į šias nuostatas, atitinkamai siūlome VSIJA įstatymo 15 straipsnio 3 dalies pakeitimą – draudžiama gadinti, naikinti valstybės sienos ženklus, kitus valstybės sienos apsaugos objektus ir įrenginius ar kitaip daryti žalą pasienio juostai. Valstybės sienos apsaugos objektų ir įrenginių apsaugos zonos ir jose taikomos specialiosios žemės naudojimo sąlygos nustatytos Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų įstatyme.

7. Dėl VSIJA įstatymo 16 straipsnio pakeitimo (*siekiant racionalaus tiek valstybės turto, tiek ir valstybės finansų valdymo, siūloma sudaryti sąlygas Tarnybai ir kitoms pasienio kontrolės punktuose patikrinimus atliekančioms įstaigoms patikrinimams reikalingą valstybės infrastruktūrą (turtą) perduoti panaudos pagrindais neatlygintinai valdyti ir naudotis*).

7.1. Siekiant racionalaus tiek valstybės turto, tiek ir valstybės finansų valdymo, administracinių procedūrų naštos mažinimo bei vienodo tas pačias valstybines funkcijas vykdančių

įstaigų traktavimo, tikslinga suvienodinti teisinį reguliavimą jų atžvilgiu, Tarnybai ir kitoms PKP patikrinimus atliekančioms įstaigoms patikrinimams reikalingą infrastruktūrą suteikiant tomis pačiomis sąlygomis, t. y. neatlygintinai. VSIJA įstatymo projekte siūloma papildyti VSIJA įstatymo 2 straipsnio 26 dalį, nurodant joje Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymą, kuriame išdėstyta aktuali VSIJA įstatymo įgyvendinimo prasme valstybės valdomos įmonės sąvoka, įtvirtinti naują 16 straipsnio 4¹ dalį, reglamentuojant, kad PKP patikrinimus atliekančių įstaigų prašymu šioms įstaigoms patikrinimams atlikti reikalingą valstybės infrastruktūrą valdomą patikėjimo teise panaudos pagrindais perduotų ne tik valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, bet ir valstybės, savivaldybių valdomos įmonės ir bendrovės, valstybės ir savivaldybių valdomų bendrovių dukterinės akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės, kurių teritorijoje steigiamas ar įsteigtas PKP. Redakciniu aspektu taip pat siūloma patikslinti 16 straipsnio 4 dalį, numatant, kad patikrinimams atlikti reikalinga infrastruktūra būtų suteikiama ne tik steigiant, bet ir įsteigus PKP. Pažymėtina, kad valstybės infrastruktūra panaudos pagrindais būtų perduodama vadovaujantis Turto valdymo įstatymo 14 straipsnio 4 dalimi ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 3 d. nutarimu Nr. 1890 „Dėl valstybės turto perdavimo panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis“.

Turto valdymo įstatymo 10 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta, kad juridiniai asmenys, valdantys valstybei nuosavybės teise priklausančią turtą patikėjimo sutarties pagrindu, perduoto valstybės turto negali perduoti kitiems subjektams, be kita ko panaudos pagrindais. Atsižvelgiant į siūlomas VSIJA įstatymo 16 straipsnio pataisas ir siekiant teisės aktų suderinamumo, siūloma koreguoti minėtą Turto valdymo įstatymo nuostatą, t. y. numatyti išimtį, kad juridiniai asmenys, valdantys valstybės turtą patikėjimo sutarties pagrindu, kitų įstatymų nustatytais atvejais galėtų laisviau valdyti, naudoti ar disponuoti valstybės turtu, pvz., jį suteikti valstybines funkcijas vykdantiems subjektams panaudos pagrindais.

7.2. VSIJA įstatymo projekto 16 straipsnio 6 dalies pakeitimu siūloma VSIJA įstatymą papildyti nuostatomis, kad PKP, kuriame nėra muitinės įstaigos, teritorijos schemą ir darbo nuostatus tvirtintų tik Tarnybos vadas, nes šiuo metu susidaro situacija, jog Muitinės departamento generalinis direktorius tvirtina PKP, kuriame nėra muitinės ir muitinės pareigūnai neatlieka funkcijų, teritorijos schemą ir darbo nuostatus, t. y. Adutiškio PKP, Papelekio PKP, Krakūnų PKP, Norviliškių PKP, Eišiškių PKP, Rakų PKP, Latežerio PKP.

8. Dėl VSIJA įstatymo 18 straipsnio pakeitimo (įstatymo lygmeniu nustatoma, kad valstybės sienos apsauga sustiprinama vadovaujantis valstybės sienos apsaugos priedangos planu ir įvardijamos, kokios įstaigos pasitelkiamos).

Siekiant sustiprinti valstybės sienos apsaugą, siūloma VSIJA įstatymo 18 straipsnyje nustatyti, kad į pagalbą Tarnybai pasitelkiami vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka – vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinių įstaigų vidaus tarnybos sistemos pareigūnai, Krašto apsaugos sistemos organizavimo ir karo tarnybos įstatymo nustatyta tvarka – Lietuvos kariuomenė, o valstybės sienos apsaugos priedangos plane nustatyta tvarka – patikrinimų įstaigos ir Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos. Taip pat siūloma nustatyti, kad valstybės sienos apsauga sustiprinama vadovaujantis valstybės sienos apsaugos priedangos planu, kurį tvirtina Vyriausybė.

9. Dėl VSIJA įstatymo 23 straipsnio pakeitimo (redakcinis – techninis pakeitimas, atsisakoma perteklinės nuostatos).

Siūloma atlikti redakcinį pakeitimą, atsisakant VSIJA įstatymo 23 straipsnio 5 dalies, kuri yra perteklinė, t. y. dubliuoja VSIJA įstatymo 23 straipsnio 1 dalies 2 punkte nustatytą funkciją.

10. Dėl VSIJA įstatymo papildymo 23¹ straipsniu (reglamentuojamas Tarnybos bendradarbiavimas su kitomis institucijomis bei visuomene).

Įvertinant būtinybę plėtoti Tarnybos bendradarbiavimą su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, asociacijomis, viešosios informacijos rengėjais bei skleidėjais ir kitais asmenimis ir rengiant bendradarbiavimo sutartis ar susitarimus, pastebėta ir įvertinta tai, kad VSIJA įstatyme trūksta nuostatų, susijusių su Tarnybos bendradarbiavimo galimybėmis, nors kitų statutinių įstaigų veiklą reglamentuojantys specialieji įstatymai įtvirtina statutinių įstaigų bendradarbiavimą, pvz., Lietuvos Respublikos policijos įstatymo 11 straipsnis, Lietuvos Respublikos finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos įstatymo 5 straipsnis, Lietuvos Respublikos viešojo saugumo tarnybos įstatymo 5 straipsnis. Atsižvelgus į tai ir siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo, siūloma papildyti VSIJA įstatymą 23¹ straipsniu, reglamentuojančiu Tarnybos bendradarbiavimo su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis bei visuomene nuostatas.

11. Dėl VSIJA įstatymo 26 straipsnio pakeitimo (vidaus reikalų ministrui suteikiami įgaliojimai nustatyti sulaikytų ir suimtų asmenų konvojavimo tvarką).

Siūloma patikrinti VSIJA įstatymo 26 straipsnio 1 dalies 12 punktą, kad sulaikyti ir suimti asmenys būtų konvojuojami vidaus reikalų ministro nustatyta tvarka (taip bus užtikrinta vienoda visų vidaus reikalų ministro valdymo srities statutinių įstaigų veikla vykdant konvojavimą).

12. Dėl VSIJA įstatymo papildymo IX skyriumi (įteisinamas Tarnybos rėmėjų institutas).

Siekiant sudaryti sąlygas Tarnybai pasitelkti visuomenės atstovų pagalbą, VSIJA įstatymą siūloma papildyti nauju IX skyriumi, kuriame įteisinamas Tarnybos rėmėjų (toliau – rėmėjai) institutas. Rėmėjų veikla būtų organizuojama vadovaujantis Tarnybos vado patvirtintais rėmėjų nuostatais. Rėmėjų veikla būtų finansuojama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžete Tarnybai skirtų lėšų. VSIJA įstatymo IX skyriuje reglamentuojama priėmimo į rėmėjus ir atleidimo iš rėmėjų tvarka ir sąlygos, rėmėjų funkcijos, teisės ir pareigos, socialinės garantijos, prievartos naudojimo sąlygos, skatinimas ir atsakomybė. Išmokų mokėjimo rėmėjams, kuriems atliekant rėmėjų funkcijas buvo padaryti kūno sužalojimai, ir rėmėjų, kurie žuvo atlikdami rėmėjų funkcijas, šeimos nariams tvarką tvirtins tarnybos vadas. Pagal įvykio faktą Tarnybos vado įsakymu būtų sudaroma įvykį tirsianti komisija. Rėmėjas sveikatos sutrikdymo mastui nustatyti kreiptųsi į Valstybinę teismo medicinos tarnybą. Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro, Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2003 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. V-298/158/A1-86 „Dėl Sveikatos sutrikdymo masto nustatymo taisyklių patvirtinimo“, nustatyta tvarka rėmėjui būtų pateikiama išvada su nustatytu sveikatos sutrikdymo mastu, kurią rėmėjas pateiktų įvykį tiriančiai komisijai.

13. Taip pat atliekami VSIJA įstatymo redakcinio ir techninio pobūdžio pakeitimai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Laukiami teigiami Įstatymų rezultatai aptarti aiškinamojo rašto 4 punkte.

Priėmus Įstatymų projektus, bus taupomos valstybės biudžeto lėšos.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai tiesiogiai nesusiję su įtaka kriminogeninei situacijai.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo Nr. IX-904 8 straipsnio 1 dalies nuostatomis, atliktas Įstatymų projektų antikorupcinis vertinimas ir rizikų nenustatyta.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymai nesusiję su įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai, tačiau galimai darytų įtaką valstybės valdomoms įmonėms bei bendrovėms ir (arba) jų valdomoms dukterinėms bendrovėms, t. y. sumažėtų jų pajamos, gaunamos iš infrastruktūros nuomos.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kitų įstatymų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis nustatytų reikalavimų.

VSIIA įstatymo projekte dvi sąvokos patikslinamos, įvedama viena nauja sąvoka – „Valstybės sienos apsaugos tarnybos rėmėjas“. Šios sąvokos aprobuotos Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektų nuostatos Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir ES dokumentams neprieštarauja.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, kas ir kada juos turėtų priimti

Iki 2022 m. gegužės 31 d.:

1. bus keičiamas Atlyginimo juridiniams asmenims, juridinių asmenų filialams, atstovybėms ar juridinio asmens statuso neturintiems asmenims, išskyrus valstybės ir savivaldybių institucijas ir įstaigas, už naudojimąsi jiems priklausančia infrastruktūra patikrinimams pasienio kontrolės punktuose atlikti tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. rugpjūčio 5 d. nutarimu Nr. 937 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės sienos ir jos apsaugos įstatymo įgyvendinimo“ (projekto rengėja – Vidaus reikalų ministerija);

2. bus keičiamas Valstybės turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 665 „Dėl Valstybės turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo valstybės valdomose įmonėse tvarkos aprašo patvirtinimo“ (projekto rengėja – Vidaus reikalų ministerija);

3. bus keičiamas Patikrinimo prie vidaus sienos laikino atnaujinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimu Nr. 1376 „Dėl Patikrinimo prie vidaus sienos laikino atnaujinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (projekto rengėja – Vidaus reikalų ministerija);

4. Tarnybos vadai turės patvirtinti:

- 1) Rėmėjų nuostatus;
 - 2) Rėmėjams išduodamų pažymėjimų, atpažinimo ženklų, liemenės su užrašu „Valstybės sienos apsaugos tarnybos rėmėjas“ nešiojimo tvarką;
 - 3) Rėmėjų mokymo organizavimo tvarką, mokymo programai taikomus reikalavimus ir egzamino organizavimo, laikymo, vertinimo tvarką, pažymėjimo blanko ir atpažinimo ženklo pavyzdį bei liemenės su užrašu „Valstybės sienos apsaugos tarnybos rėmėjas“ formą;
 - 4) Sutarties su Tarnyba sudarymo tvarką ir šios sutarties sąlygas;
 - 5) Rėmėjų parengimo, tikrinimo bei specialiųjų priemonių išdavimo rėmėjams tvarką.
5. Priėmus VSIJA įstatymo 2 ir 16 straipsnių pataisas, reikės sudaryti naujas (panaudos) sutartis su valstybės infrastruktūros valdytojais.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti

Numatoma, kad Tarnyba rėmėjų veiklai skirs 10 tūkst. Eur per metus iš Tarnybai skirtų asignavimų.

Nutraukus vien tik Tarnybos sudarytas nuomos sutartis su AB „LTG Infra“, per 2023 m. būtų sutaupyta iki 54 tūkst. Eur.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis
„Valstybės sienos apsaugos tarnyba“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
